

En väg till högskolan för kiropraktorer och naprapater

Erland Ringborg

Fler kopior av denna rapport kan beställas hos Skantz Distribution AB
e-post rk@skantzdistribution.nu, telefon +46 8 590 956 50, fax +46 8 590 956 51 eller via
regeringens webbplats www.regeringen.se

Produktion: Utbildningsdepartementet
Tryckt av: Edita, Västerås
Artikel nr: U09.017

Förord

Genom beslut den 27 maj 2008 uppdrog Regeringskansliet (statsrådet Leijonborg) åt mig att göra en översyn av kiropraktor- och naprapatutbildningarna enligt en till beslutet fogad promemoria. Uppdraget skulle redovisas senast den 1 mars 2009. På min begäran har tiden förlängts till juni 2009.

Jag får härmed överlämna rapporten En väg till högskolan för kiropraktorer och naprapater. Uppdraget är därmed slutfört.

Stockholm i juni 2009

Erland Ringborg

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	7
Författningsförslag	8
Förslag till ändring av högskoleförordningen (1993:100)	8
1 Uppdraget och arbetet	9
2 Utgångspunkter	9
3 Dialogen med högskolor	11
4 Överväganden och förslag	14
4.1 Utbildningarna	14
4.2 Huvudmannaskap och resurser	16
4.2.1 Kiropraktorutbildning	17
4.2.2 Naprapatutbildning	20
Bilaga 1	21
Bilaga 2	26

Sammanfattning

Kiropraktor- och naprapatutbildningarna utgör grund för legitimation som kiropraktor respektive naprapat, men de bedrivs vid sidan av det allmänna utbildningsväsendet. Dessa utbildningar måste så långt möjligt jämföras med utbildningarna för andra legitimationsyrken inom vårdområdet.

Femåriga högskoleutbildningar för kiropraktor- respektive naprapatexamen bör inrättas. Utbildningsdepartementet bör låta utarbeta bestämmelser om dessa examina. I avvaktan på att kiropraktor- och naprapatutbildning etableras som högskoleutbildningar bör rätten att tillgodoräkna de befintliga utbildningarna för studier inom högskolan stärkas genom en ändring i högskoleförordningen.

De bästa förutsättningarna för kiropraktor- och naprapatutbildning finns vid universitet med medicinsk fakultet (motsvarande). Inget av dessa universitet har dock förklarat sig berett att ta sig an utbildningarna. Universitetens bedömningar visar behovet av en djupare diskussion om värdemönster och vetenskapssyn inom vårdutbildningsområdet, där impulser hämtas också från andra länder. En sådan diskussion bör komma till stånd, lämpligen genom Högskoleverkets försorg

Södertörns högskola har uttryckt intresse för att etablera kiropraktor- och naprapatutbildning. En förutsättning är att högskolan anvisas medel inte bara för utbildningen utan också för forskning inom de berörda områdena. Stiftelsen Skandinaviska Kiropraktorhögskolan är beredd att låta sin verksamhet överföras till Södertörns högskola. Naprapathögskolan AB ser gärna att naprapatutbildning etableras vid en statlig högskola men vill fortsätta att bedriva sin utbildning.

I detta läge föreslås att regeringen, när beslut om de föreslagna examina fattats, ger Södertörns högskola i uppdrag

1. att i samarbete med Kiropraktorhögskolan utarbeta underlag för Högskoleverkets prövning av frågan om rätt att utfärda kiropraktorexamen,
2. att pröva förutsättningarna att etablera utbildning för naprapatexamen.

Författningsförslag

Förslag till ändring av högskoleförordningen (1993:100)

Nuvarande lydelse

Om en student vid en högskola i Sverige har gått igenom viss högskoleutbildning med godkänt resultat, har studenten rätt att tillgodoräkna sig detta för högskoleutbildning vid en annan högskola. Detta gäller dock inte, om det finns en väsentlig skillnad mellan utbildningarna.

Detsamma gäller studenter som har gått igenom en viss utbildning med godkänt resultat

1. vid universitet eller annan läroanstalt för högre utbildning i Danmark, Finland, Island eller Norge eller hos den som är part i Europarådets konvention av den 11 april 1997 om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europa-regionen (SÖ 2001:46), eller

2. vid Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap.

Föreslagen lydelse

6 kap.

6 §

Om en student vid en högskola i Sverige har gått igenom viss högskoleutbildning med godkänt resultat, har studenten rätt att tillgodoräkna sig detta för högskoleutbildning vid en annan högskola. Detta gäller dock inte, om det finns en väsentlig skillnad mellan utbildningarna.

Detsamma gäller studenter som har gått igenom en viss utbildning med godkänt resultat

1. vid universitet eller annan läroanstalt för högre utbildning i Danmark, Finland, Island eller Norge eller hos den som är part i Europarådets konvention av den 11 april 1997 om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europa-regionen (SÖ 2001:46), eller

2. vid Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap eller

3. *vid svensk läroanstalt som anordnar utbildning som ligger till grund för legitimation som kiropraktor eller naprapat.*

Motivering till förslaget finns i avsnitt 4.1 (s 19)

1 Uppdraget och arbetet

Bakgrunden till mitt uppdrag redovisas utförligt i den promemoria som var fogad till Regeringskansliets beslut den 27 maj 2008. Promemorian återges som bilaga 1.

Jag inledde arbetet med att besöka Naprapathögskolan och Skandinaviska Kiropraktorhögskolan och har därefter fortlöpande haft kontakt med dessa. På min begäran utarbetade de båda högskolorna redogörelser för vilka åtgärder som de efter Högskoleverkets bedömning år 2004 vidtagit för att stärka respektive utbildnings högskolemässighet. Dessa redogörelser bifogades en promemoria som jag i oktober 2008 tillställde de sex universiteterna med medicinsk fakultet (motsvarande) med en förfrågan om deras intresse och förutsättningar för att etablera berörda utbildningar. Denna promemoria redovisas som bilaga 2.

Därefter har jag besökt och haft överläggningar med Karolinska institutet (KI), Umeå universitet, Mittuniversitetet och Södertörns högskola. Jag har också träffat företrädare för Högskoleverket och Socialstyrelsen samt medverkat vid ett sammanträde i Köpenhamn med den arbetsgrupp som följer tillämpningen av de nordiska ländernas överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för vissa personalgrupper inom vårdområdet.

Jag har haft överläggningar med Kiropraktiska Föreningen i Sverige, Legitimerade Kiropraktorers Riksorganisation och Svenska Naprapatförbundet. Vidare har jag besökt Syddansk Universitet i Odense och dess utbildning i klinisk biomekanik samt träffat svenska forskare som är eller varit knutna till verksamheten i Odense. I samband med Norsk Kiropraktorforenings årskongress 2008 i Stavanger har jag haft diskussioner med företrädare för Anglo-European College of Chiropractic och European Council for Chiropractic Education (ECCE).

2 Utgångspunkter

Kiropraktik och naprapati har de senaste årtiondena blivit allt vanligare inslag i den samlade hälso- och sjukvården. Enligt Socialstyrelsen är besvär i rörelseorganen en av de vanligaste orsakerna till nedsatt arbetsförmåga, långvarig sjukskrivning och sjuk- och aktivitetsersättning (f d sjukpension). Trots att kostnaderna normalt blir avsevärt högre än vid besök på vårdcentraler och husläkarmottagningar söker sig människor med besvär i rörelseorganen till kiropraktorer och naprapater; den be-

handling dessa ger ses uppenbarligen som ett värdefullt komplement eller alternativ till den som kan erbjudas av andra yrkeskategorier inom vården.

Efter riksdagsbeslut med början 1989 återfinns yrkena kiropraktor och naprapat på listan över legitimationsyrken i lagen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (1998:531), och de har sedan 2006 skyddad yrkestitel enligt bestämmelser i samma lag. Detta har emellertid inte följts upp med eller understötts av insatser inom utbildningsområdet. De svenska kiropraktor- och naprapatutbildningarna står fortfarande i väsentliga avseenden vid sidan av det allmänna utbildningsväsendet: De bedrivs vid privata institutioner, de finansieras med avgifter från studenterna, de står visserligen under Högskoleverkets tillsyn men omfattas inte av verkets ordinarie granskningsarbete eller någon annan ordning för kvalitetssäkring i offentlig regi, och det finns inga regler som relaterar deras utbildning till de statliga högskolornas. Forskningen inom eller med anknytning till kiropraktik och naprapati är också i Sverige av mycket begränsad omfattning.

Till detta kommer att den svenska utbildningen inte är ackrediterad av den europeiska organisationen för kiropraktorutbildningar, ECCE, och ifrågasätts av de myndigheter i övriga nordiska länder som har att tillämpa överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad inom detta område.

Den beskrivna situationen är enligt min mening ohållbar. Utbildningar som leder till legitimation för yrken som är normala på den svenska arbetsmarknaden måste rimligen ses och behandlas som led i det allmännas utbildningsinsatser, och alla sådana utbildningar måste få samma förutsättningar att utvecklas och läggas till grund för vidare studier och för forskning.

Jag delar uppfattningen att det varit olyckligt att först införa en ordning som ger den som gått igenom en svensk utbildning legitimation och sedan söka inordna denna utbildning i det offentliga systemet. Självklart hade det varit att föredra att utbildnings- och legitimationsfrågorna lösts i ett sammanhang. Men det förhållandet att den politiska beslutsordningen inte varit den optimala kan inte tas till intäkt för att låta den nuvarande situationen bestå. Statsmakterna har enligt min mening ett ansvar för att kiropraktor- och naprapatutbildningarna i olika avseenden jämställs med utbildningarna för andra legitimationsyrken inom vårdområdet.

Längre kvalificerade yrkesutbildningar hör i det svenska systemet hemma i högskolan. Högskolans utbildning (utom den konstnärliga) ska enligt högskolelagen vila på vetenskaplig grund och på beprövad erfarenhet. Det är högskolornas uppgift att i olika yrkesutbildningar förena vetenskapen och den beprövade erfarenhet som ligger i olika yrkestaditioner. Alla

utbildningar för legitimationsyrken inom vårdområdet utom kiropraktor- och naprapatutbildningarna är i dag högskoleutbildningar. Jag ser enbart fördelar i att även utbildningarna till kiropraktor och naprapat etableras inom högskolan:

1. Som legitimationsgrundande bör kiropraktor- och naprapatutbildningarna ingå i ett offentligt kvalitetssäkringssystem. Om utbildningarna etableras inom högskolan, kommer de på samma sätt som andra utbildningar för vårdirken att omfattas av Högskoleverkets gransknings- och utvärderingsarbete.
2. Kiropraktor- och naprapatutbildningarna ger i dag inte direkt behörighet till studier på avancerad nivå och forskarnivå. Detta försvårar för i Sverige utbildade kiropraktorer och naprapater att arbeta sig in i forskarsamhället. En naturlig väg att utveckla forskning inom de berörda områdena saknas därmed.
3. Kiropraktor- och naprapatutbildningarna bedrivs i dag vid mindre enheter i relativt isolerade miljöer. Om de inordnas i högskolan, blir förutsättningarna för kontakter och samspel med andra vårdutbildningar bättre.
4. Det är inte rimligt att svenska utbildningar som av statsmakterna accepterats som grund för legitimation finansieras med studieavgifter.

Mot denna bakgrund har den för mig centrala frågan varit inte om utan hur kiropraktor- och naprapatutbildningarna ska kunna etableras i högskolan.

3 Dialogen med högskolor

En förutsättning för att kiropraktor- och naprapatutbildningarna ska kunna etableras i högskolan är givetvis att en eller flera högskolor är beredda att ta sig an utbildningarna. De klart bästa förutsättningarna finns enligt min uppfattning vid universitet med medicinsk fakultet (motsvarande):

1. Utbildningarna får en naturlig anknytning till forskning och forskarutbildning.

2. Det finns lärarkompetens och laborativa resurser inom ämnesområden som är grundläggande också för kiropraktor- och naprapatutbildningarna.
3. Vid undervisningssjukhusens kliniker kan praktiken för blivande kiropraktorer och naprapater breddas och deras samverkan med andra yrkesgrupper främjas.
4. Kontakter och samverkan med andra vårdutbildningar underlättas.

Med dessa utgångspunkter tillställde jag de sex universiteten med medicinsk fakultet (motsvarande) en promemoria i syfte att utröna deras intresse och förutsättningar för att etablera kiropraktor- och naprapatutbildning. Utfallet av denna förfrågan blev magert. Inget av universiteten förklarade sig berett att inrätta någon av de berörda utbildningarna. Från några håll uttrycktes intresse för en påbyggnadsutbildning i klinisk biomekanik, byggd på befintlig vårdutbildning inom högskolan. Mitt uppdrag handlar dock om – och min förfrågan gällde – utbildning som från början är inriktad mot kiropraktor- respektive naprapatyrket, och här gavs ingen öppning, även om Umeå universitet förklarade sig villigt till fortsatta diskussioner om kiropraktorutbildning. Dessa ledde dock inte till någon ändrad ståndpunkt från universitetets sida.

Det ur hälso- och sjukvårdspolitiken sprungna samhällsintresset av att inordna de berörda utbildningarna i det offentliga systemet måste i dagens ordning stå tillbaka för den utbildningspolitiska värderingen av frihet för högskolorna. Det är inte realistiskt att en högskola, som inte förklarat sig villig att anordna en viss utbildning, skulle få i uppdrag att göra detta. Statsmakterna har därmed i praktiken avhänt sig möjligheterna att få till stånd kiropraktor- och naprapatutbildning vid de lärosäten som har de bästa förutsättningarna för dessa utbildningar.

Jag kan inte ifrågasätta de ekonomiska, organisatoriska och andra praktiska skälen för universitetens bedömningar. Det finns emellertid i flertalet yttranden värderingsgrundade argument som enligt min mening måste diskuteras vidare. Jag syftar på uppfattningarna att forskning inom kiropraktikens och naprapatins områden saknas och att utbildningarnas vetenskapliga bas måste stärkas, innan det är dags att pröva om de kan etableras i högskolan.

När det gäller kiropraktorutbildningen finns uppenbarligen vid i varje fall vissa universitet en föreställning att kiropraktikens idémässiga grund från det sena 1800-talets USA, den s k subluxationsteorin, fortfarande dominerar verksamheten. På grundval av mina kontakter och diskussioner med företrädare för kiropraktik och kiropraktorutbildning i Sverige och

våra grannländer vågar jag emellertid göra bedömningen att man i dessa miljöer helt har frigjort sig från verksamhetens ideologiska arv och inte har annan ambition än att kombinera en på forskning grundad kunskap om människokroppen och dess funktioner med behandlingsmetoder som visat sig efterfrågade och lyckosamma när det gäller att förebygga och reparera skador och besvär i och relaterade till rörelseorganen. Det sistnämnda gäller för övrigt i lika hög grad naprapaterna och naprapatutbildningen.

Att forskningen inom områdena kiropraktik och naprapati i vårt land är begränsad är föga förvånande, eftersom inget universitet eller forskningsfinansierande organ tagit sig an dessa områden. Att ansvariga inom den internationaliserade svenska högskolan väljer att bortse från den omfattande forskning inom områdena som bedrivs utanför Sverige, vanligen presenterad i engelskspråkiga publikationer, liksom från de bedömningar som görs vid universitet i andra länder är desto mer anmärkningsvärt.

Vid universitetet i Zürich inrättades i fjol en professur i kiropraktik som bas för en nystartad kiropraktorutbildning. Vid universitetet i Stavanger, där en kiropraktorutbildning förbereds, finns två "doktorsgradstipendiater" i kiropraktik, och beslut har fattats om att inrätta en professur i ämnet. I Danmark är den kiropraktiska forskningen mycket livaktig, och vid Syddansk Universitet i Odense finns professurer inom området. I universitetets femåriga utbildning i klinisk biomekanik är under de tre första studieåren fem sjättedelar (medicin och forskningsmetodik) gemensamma för läkar- och kiropraktorstudenterna. Varför skulle det som är möjligt i dessa länder inte vara möjligt i Sverige?

Vid Karolinska Institutet finns doktorander som har antagits till forskarutbildning enbart på basis av sin utländska kiropraktorutbildning och som har fått doktorandanställning i konkurrens med studenter med svensk akademisk bakgrund. Varför skulle inte en svensk kiropraktorutbildning kunna ge samma grund för vidare studier och forskning?

Den mest grundläggande frågan blir ändå, när nu universiteten efterlyser en ökad vetenskapsbasering av kiropraktor- och naprapatutbildningarna: Hur ska en akademisering kunna åstadkommas om inte akademien själv medverkar?

Den organisation för forskning och utbildning som etablerades genom 1977 års högskolereform har "lyft" och utvecklat åtskilliga utbildningar som tidigare stod vid sidan av det akademiska. Inom vårdområdet finns, särskilt efter förstatligandet av de landstingskommunala högskoleutbildningarna, goda exempel på detta i sjukgymnast- och sjuksköterskeutbildningarna. Tack vare att dessa utbildningar inordnades i den statliga högskoleorganisationen har den beprövade erfarenhet de representerar satts in i ett vetenskapligt sammanhang och fått en innehållslig och organisato-

risk anknytning till forskning, forskarutbildning och studier på avancerad nivå. En sådan utveckling är enligt min uppfattning den naturliga också för kiropraktor- och naprapatutbildningarna. Inte minst med tanke på det stora antalet universitetslärare, främst från KI, som är engagerade i dessa utbildningar – som lärare men i några fall också som vetenskapliga rådgivare – ligger utbildningarnas teoretiska delar i dag rimligen på en betydligt högre nivå än de nyss nämnda vårdutbildningarna gjorde när de inordnades i den statliga högskolan.

De frågor jag ställt visar enligt min mening behovet av en djupare diskussion om värdemönster och vetenskapssyn mellan företrädare för olika högskolor, ämnesområden och kunskapstraditioner inom vårdområdet, där impulser hämtas också från andra länder. En sådan diskussion bör komma till stånd i anslutning till denna rapport, lämpligen genom Högskoleverkets försorg

Efter det negativa utfallet hos universiteten med medicinsk fakultet (motsvarande) vände jag mig till några andra högskolor som jag bedömde som relevanta i sammanhanget. Jag utgick då från befintlig vårdutbildning eller annan verksamhet med koppling till kiropraktik och naprapati och från intresse som visats för de frågor uppdraget gäller. Av de då aktuella högskolorna förklarade sig Örebro universitet direkt inte vara intresserat. Mittuniversitetet övervägde efter diskussioner med mig sina förutsättningar för kiropraktorutbildning med bas i Idrottsvetenskapligt centrum i Östersund men förklarade sig till slut inte berett att bygga upp en fullständig utbildning. Sista anhalt i mitt sökande blev Södertörns högskola. Bakgrunden till detta var att denna högskola för några år sedan diskuterat utbildningssamarbete med Kiropraktorhögskolan. På mitt initiativ upptogs i april 2009 diskussioner mellan Södertörns högskola, Kiropraktorhögskolan och Naprapathögskolan. Det är dessa diskussioner som ligger till grund för mina förslag i avsnitt 4.2.

4 Överväganden och förslag

4.1 Utbildningarna

Högskoleutbildningarna inom vårdområdet är organiserade i program som leder till yrkesexamina. Etablering av kiropraktor- och naprapatutbildning i högskolan bör i linje härmed innebära att en kiropraktorexamen och en naprapatexamen inrättas.

För legitimation som kiropraktor respektive naprapat krävs i dag minst

fyra års utbildning samt ett års praktiktjänstgöring. Utbildningen vid Kiropraktorhögskolan är femårig och innefattar erforderlig praktik. Naprapathögskolans utbildning är fyraårig och kompletteras med ett års praktik. Den förstnämnda modellen, som gäller för flertalet övriga vårdutbildningar, ger bättre möjligheter att integrera teori och praktik och bör enligt min mening eftersträvas också för naprapatutbildningen. Detta skulle medföra en förlängning av denna utbildning med ett år.

När det gäller att bedöma utbildningarnas längd i ett internationellt perspektiv är i första hand jämförelser på det europeiska planet av intresse. Naprapatutbildning finns utöver i Sverige bara i Finland, och den finska utbildningen har samma längd som den svenska. Bland de institutioner där kiropraktorutbildning är väl etablerad är det ovan nämnda Syddansk Universitet i Odense och Anglo-European College of Chiropractic (i partnerskap med universitetet i Bornemouth) de främsta förebilderna. Vid båda dessa lärosäten är utbildningen femårig och måste för legitimation (motsvarande) kompletteras med ett praktikår. Den kiropraktorutbildning som nyligen startats vid universitetet i Zürich är i sig sexårig.

Det är samtidigt uppenbart att kiropraktorrollen definieras olika i olika länder. Ett konkret exempel gäller Norden och röntgenområdet. I Danmark och Norge är det normalt att kiropraktorer arbetar med röntgendiagnostik, vilket inte är fallet i Sverige. Grunden för detta är skillnader i lagstiftningen rörande användning av röntgen. Dessa skillnader innebär självklart problem vid tillämpning av överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad. I detta perspektiv har jag med intresse noterat att Europeiska Standardiseringskommissionen inlett ett projekt i syfte att skapa en europeisk standard för kiropraktorer. Det är viktigt att detta projekt följs i det fortsatta arbetet.

En utgångspunkt bör tills vidare vara att utbildningarna för kiropraktorexamen respektive naprapatexamen ska omfatta vardera 300 högskolepoäng. Jag ser det som naturligt att de två examina förs till avancerad nivå.

Redan Högskoleverkets utredning 1998 visade att de ämnesteoretiska delarna av kiropraktor- och naprapatutbildningarna skulle kunna samordnas. Genom en samordning av undervisningen inom ämnesområden som är gemensamma för de båda utbildningarna kan ett bredare studentunderlag säkras för läraranställningar. Enligt min mening skulle en sådan ordning vara fördelaktig både för utbildningarna och deras akademisering men också rent ekonomiskt.

Min avsikt var ursprungligen att utarbeta förslag till de bestämmelser om kiropraktor- respektive naprapatexamen som ska meddelas av regeringen. Som framgått i kap 3 klarnade intresset inom högskolan för att

etablera de berörda utbildningarna först i ett sent skede av mitt arbete. Det är också viktigt att de nya examina förankras väl inom och utom högskolan. I detta läge har det inte varit möjligt att utarbeta förslag till examensbestämmelser inom tidsramen för mitt uppdrag. Jag föreslår att Utbildningsdepartementet låter utarbeta sådana förslag som grund för det fortsatta arbetet.

Det är möjligt och enligt min mening viktigt att i ett avseende stärka kiropraktor- och naprapatutbildningarnas ställning i avvaktan på att utbildningarna etableras i högskolan. Jag avser formerna för tillgodoräknande av befintlig utbildning för studier inom högskolan.

I 6 kap högskoleförordningen (1993:100) behandlas rätten för en student att för svensk högskoleutbildning tillgodoräkna sig annan utbildning. I 6 § behandlas utbildning vid annan svensk högskola, vid universitet eller annan högre läroanstalt i Europa samt vid Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap. 7 § rör annan utbildning av motsvarande beskaffenhet och omfattning. Det är med stöd av dessa bestämmelser som utlandsutbildade kiropraktorer kunnat få tillträde till svensk forskarutbildning (se s 15 ovan).

Kiropraktorhögskolan och Naprapathögskolan har efter Högskoleverkets kritik 2004 gjort åtskilligt för att förstärka respektive utbildnings högskolemässighet. Den som gått igenom utbildning vid någon av dessa högskolor kan givetvis på individuell basis få hela eller delar av sin utbildning tillgodoräknad för studier vid en statlig högskola. Det är dock enligt min mening rimligt att i regelsystemet markera att den som har gått igenom en svensk kiropraktor- eller naprapatutbildning har samma rätt att få utbildning tillgodoräknad som den har som gått igenom en likartad utbildning i ett annat europeiskt land. Jag föreslår därför att 6 kap 6 § högskoleförordningen kompletteras så att rätten att få utbildning tillgodoräknad ges också till den som gått igenom legitimationsgrundande utbildning till kiropraktor eller naprapat i Sverige. Denna författningsändring bör genomföras så snart som möjligt

4.2 Huvudmannaskap och resurser

I de diskussioner som jag nämnt i slutet av kap 3 har Södertörns högskola uttryckt intresse för att etablera kiropraktor- och naprapatutbildning. I det uppkomna läget ser jag en anknytning till denna högskola som den bästa möjliga lösningen när det gäller att inlemma de berörda utbildningarna i högskolesystemet. Detta kan synas djärvt med tanke på de argument jag redovisat i det föregående och på att Södertörns högskola i dag saknar verksamhet och resurser inom området. Men högskolan är

inriktad på att etablera utbildningar där vetenskap och yrkespraxis förnas, och den har med sin "nybyggaranda" erfarenhet av att bygga upp nya utbildningar på kort tid. En förutsättning för Södertörns högskolas del är dock att högskolan tillförs medel som täcker kostnaderna inte bara för utbildningen utan också för den forskning som är nödvändig som grund för utbildningen och för utveckling av de kiropraktiska behandlingsformerna. Södertörns högskola har i våra diskussioner betonat att förutsättningar måste skapas för utbildning och forskning av hög vetenskaplig kvalitet.

Stiftelsen Skandinaviska Kiropraktorhögskolan är för sin del beredd att samarbeta med Södertörns högskola och låta sin verksamhet successivt övergå till denna. Kiropraktorhögskolan ser detta som en positiv utveckling för utbildningen. För Naprapathögskolan är situationen en annan. Ägarna till Naprapathögskolan AB meddelade i början av maj 2009 att de gärna ser att naprapatutbildning inrättas vid en statlig högskola men samtidigt vill bevara och utveckla Naprapathögskolan som en självständig enhet. I detta läge måste Södertörns högskola få tid och möjlighet att närmare pröva sina förutsättningar för att etablera naprapatutbildning. Jag föreslår därför två olika uppdrag till Södertörns högskola och behandlar i det följande de båda utbildningarna var för sig.

4.2.1 Kiropraktorutbildning

Så snart bestämmelser om kiropraktorexamen föreligger bör Södertörns högskola få i uppdrag att i samverkan med Skandinaviska Kiropraktorhögskolan utarbeta underlag för Högskoleverkets prövning av frågan om rätt att utfärda kiropraktorexamen. I samband med uppdraget bör högskolan anvisas medel för det planerings- och utvecklingsarbete som fordras. Till arbetet bör knytas en referensgrupp med ledamöter hämtade från svenska universitet med medicinsk fakultet (motsvarande), utländsk kiropraktorutbildning, de yrkesverksamma kiropraktorernas organisationer samt Socialstyrelsen. Detta är enligt min mening väsentligt för att den nya kiropraktorutbildningen ska få bred förankring och bli av sådan kvalitet att den kan både godkännas av Högskoleverket och ackrediteras av ECCE.

När det gäller finansiering av den nya utbildningen vill jag betona att staten i dag inte har några andra utgifter för kiropraktorutbildning än för studiestöd. För Södertörns högskola är, som redan nämnts, en förutsättning för att kiropraktorutbildning av hög kvalitet ska kunna etableras, att högskolan tillförs medel som täcker kostnaderna för utbildningen och som gör det möjligt att bygga upp forskning inom kiropraktikens område.

Dessa tillskott måste finansieras inom ramen för den samlade budgeten för utbildning och forskning. Det blir en uppgift för Södertörns högskola att i sina budgetunderlag och i budgetdialogen med Utbildningsdepartementet redovisa medelsbehoven. I det följande ger jag några utgångspunkter för bedömning av resursfrågorna.

Kiropraktorhögskolan antar för närvarande 40 studenter årligen. Med tanke på sökandetrycket på dagens utbildning, på att åtskilliga svenskar i dag söker sig till kiropraktorutbildning i andra länder och på att en statlig utbildning blir avgiftsfri finns det enligt min bedömning goda förutsättningar för att öka detta antal till 60 eller 80 studenter per år.

Detta bör bedömas i ljuset av de ytterligare möjligheter som finns att säkra studentunderlag för undervisning i allmänmedicinska ämnen, exempelvis genom naprapatutbildning.

I det nuvarande resurstilldelningssystemet är det sammanlagda ersättningsbeloppet per helårsstudent och helårsprestation ca 95 000 kronor för området vård och ca 125 000 kronor för området medicin. Jag har erfarenhet att vid Syddansk Universitet samma belopp disponeras för en kiropraktorstudent som för en läkarstudent. Det finns skäl att överväga i vad mån det blivande kiropraktorprogrammet ersättningsmässigt bör likställas med läkarprogrammet.

En förstärkning av forskningen inom kiropraktikens område är, som redan nämnts, en oundgänglig förutsättning för utveckling både av utbildningen och av kiropraktikens bidrag till hälso- och sjukvården. Undervisningen måste i både teoretiska och praktiska moment handhas av vetenskapligt utbildade lärare, och en kraftsamling är nödvändig för att öka den vetenskapliga kunskapen om kiropraktiska behandlingsmetoder och ge kiropraktiken en permanent plats i det svenska forskarsamhället. Södertörns högskola måste därför tillföras nya forskningsmedel över statsbudgeten. I ett första steg är det viktigt att skapa en bas för handledning av lärare vid Kiropraktorhögskolan som måste få möjlighet att utveckla sin kompetens genom forskarutbildning och medverkan i forskning.

En särskild fråga rörande forskningsmedel är att Södertörns högskola enligt statsmakternas beslut inte får del av den förstärkning av basfinansieringen för forskning med 8 000 kr per helårsstudent som högskolorna ska anvisas enligt förslag i 2008 års forskningsproposition. Detta undantag motiveras med att Södertörns högskola kan finansiera forskning med medel från Östersjöstiftelsen. Jag vill framhålla att inte ens en mycket optimistisk uttolkare av kiropraktikens möjligheter torde se någon östersjödimension i forskning inom detta område.

I ett kortare perspektiv, innan Södertörns högskola fått egna forskningsmedel, är det viktigt att utveckla den forskning med anknytning till kiro-

praktik som bedrivs i första hand vid KI och det samarbete med institutioner vid institutet som Kiropraktorhögskolan har eller planerar. KI har till mig deklarerat att institutet inte är berett att avsätta några egna medel för forskning inom detta område. Olika möjligheter till extern finansiering måste här prövas. Den fond för klinisk behandlingsforskning som nyligen föreslagits av Utredningen om den kliniska forskningen (SOU 2009:43) kan vara en källa av relevans i sammanhanget. Med tanke på kiropraktikens betydelse i folkhälsoperspektiv är det enligt min mening rimligt att söka finansieringskällor inte bara inom Utbildningsdepartementets utan också inom Socialdepartementets område.

I ljuset av KI:s hållning i fråga om medel för forskning inom kiropraktikens område är följande en ödets ironi. Om den stiftelse som ligger till grund för Kiropraktorhögskolan upplöses, ska enligt stiftelseurkunden från 1992 medlen överlämnas till "Karolinska Institutets forskningsfonder att användas för forskningsprojekt inom ortopedi samt medicinsk rehabilitering." Jag förutsätter att eventuella medel här kommer att utnyttjas till gagn för kiropraktorutbildningen och den kiropraktiska forskningen vid Södertörns högskola.

När planerna på att etablera kiropraktorutbildning vid en statlig högskola konkretiseras, kommer med all säkerhet intresset för den nuvarande utbildningen att påverkas negativt. Starka skäl talar enligt min mening för att ingen antagning till denna utbildning görs det sista läsåret före den nya utbildningens start. Samtidigt som detta givetvis får ekonomiska konsekvenser för Kiropraktorhögskolan, görs i statsbudgeten en besparing avseende studiemedel om ca 3 miljoner kronor (och ytterligare 2,5 miljoner kronor om hänsyn tas till kostnaderna för de merkostnadslån som studenterna får för att kunna betala studieavgifterna). Motsvarande medel bör kunna utnyttjas för att täcka kostnader som Kiropraktorhögskolan får i samband med övergången. Det kan också bli aktuellt att täcka engångskostnader för Södertörns högskola i samband med reformen. När det gäller befintliga studenter är Södertörns högskola och Kiropraktorhögskolan inställda på att avvecklingen av den nuvarande utbildningen ska kombineras med etableringen av den nya på ett så smidigt sätt som möjligt.

Alla förutsättningar för den nya utbildningen bör av informations- och förberedelseskäl vara klara i princip ett år innan utbildningen startar. Med tanke på det utrednings- och planeringsarbete som fordras innebär detta start i bästa fall höstterminen 2012, troligare dock höstterminen 2013.

4.2.2 *Naprapatutbildning*

Så snart bestämmelser om naprapatexamen föreligger bör Södertörns högskola få i uppdrag att pröva förutsättningarna för att etablera utbildning för denna examen. En utgångspunkt ska då vara att Naprapathögskolan fortsätter att anordna utbildning.

Om Södertörns högskola är beredd att etablera naprapatutbildning, bör regeringen ge högskolan i uppdrag att utarbeta underlag till Högskoleverket för prövning av frågan om rätt att utfärda naprapatexamen. Södertörns högskola får sedan – på samma sätt som beträffande kiropraktorutbildningen – i budgetunderlag och budgetdialog redovisa sina medelsbehov för utbildningen och för forskning med anknytning till naprapatin.

Oberoende av resultatet av Södertörns högskolas överväganden kommer med all säkerhet Naprapathögskolan att ansöka om examensrätt och också om statsbidrag för sin utbildning. En förutsättning för statsbidrag måste givetvis vara att högskolan är beredd att avstå från att ta ut avgifter av studenterna. När det gäller forskning har Naprapathögskolan redan ett samarbetsavtal med Institutet för miljömedicin vid KI om gemensamma forskningsprojekt, för vilka extern finansiering söks. Jag utgår från att detta samarbete kommer att utvecklas och ge bättre förutsättningar för lärare vid Naprapathögskolan att meritera sig genom forskarutbildning och medverkan i forskning.

Bilaga 1

Promemoria

Bilaga till protokoll
2008-05-27 § 132

2008-05-27

Utbildningsdepartementet

Översyn av kiropraktor- och naprapatutbildningarna

Bakgrund

I Sverige utbildas kiropraktorer och naprapater av Stiftelsen Skandinaviska Kiropraktorhögskolan respektive Skandinaviska Naprapathögskolan AB. Utbildningarna är legitimationsgrundande och studiemedelsberättigande, men är inte högskoleutbildningar. För övriga reglerade yrken inom hälso- och sjukvården krävs en högskoleutbildning som grund för legitimation.

Kiropraktorer och naprapater är en del av hälso- och sjukvården, och ett stort antal patienter vänder sig till dessa yrkeskategorier varje år. Legitimerade kiropraktorer och naprapater omfattas i sin yrkesutövning av lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. Legitimationen utfärdas av Socialstyrelsen som också utövar tillsyn över hälso- och sjukvården och dess personal.

Eftersom såväl utbildningarna som arbetsmarkanden för kiropraktorer och naprapater har beröringspunkter med varandra har yrkesgrupperna historiskt sett behandlats i ett sammanhang.

Arbetsmarknad

I januari 2008 fanns 500 legitimerade kiropraktorer verksamma i Sverige. Av dessa var 170 utbildade utomlands. Vid samma tidpunkt fanns cirka 800 legitimerade naprapater, alla utbildade i Sverige. Totalt legitimeras cirka 30 kiropraktorer och 50 naprapater årligen.

Legitimation

Sedan 1989 har kiropraktorer med viss utländsk utbildning kunnat få legitimation och sedan den 1 januari 1999 även kiropraktorer med den svenska utbildningen. Naprapater har kunnat få legitimation sedan 1994.

Legitimationskraven för kiropraktorer och naprapater är identiska. För båda yrkesgrupperna krävs fyra års utbildning och ett års praktiktjänstgöring för legitimation. Skillnaden består i att praktiktjänstgöringen äger rum efter avslutad utbildning för naprapaterna, medan kiropraktorer utbildade vid Stiftelsen Skandinaviska Kiropraktorhögskolan gör ett års praktiktjänstgöring inom ramen för sin femåriga utbildningstid.

Utbildningarna

År 2001 beslutade regeringen att den fyraåriga kiropraktorutbildningen vid Stiftelsen Skandinaviska Kiropraktorhögskolan och den fyraåriga naprapatutbildningen vid Skandinaviska Naprapathögskolan AB ska ge rätt till studiemedel (U2000/4732/ST).

Redan året innan hade Stiftelsen Skandinaviska Kiropraktorhögskolan på eget initiativ förlängt utbildningen från fyra till fem år med anledning av att skolan ansökte om ackreditering hos den europeiska intresseorganisationen för kvalitetssäkring av kiropraktorutbildning, European Council of Chiropractic Education (ECCE). Skolan har sedan valt att inte komplettera denna ansökan i enlighet med de krav organisationens riktlinjer ställer, varför ansökan inte behandlats.

Både Stiftelsen Skandinaviska Kiropraktorhögskolan och Skandinaviska Naprapathögskolan AB tar ut avgifter för att finansiera utbildningarna. Båda utbildningarna ger rätt till statligt studiestöd i fyra år, trots att kiropraktorutbildningen omfattar fem år.

Tillsyn

Regeringen beslutade den 17 december 1998 att den fyraåriga kiropraktorutbildningen vid Skandinaviska Chiropraktor skolan (nu Stiftelsen Skandinaviska Kiropraktorhögskolan) respektive den fyraåriga naprapatutbildningen vid Skandinaviska Naprapathögskolan AB skulle stå under statlig tillsyn till utgången av december månad 2001. Av beslutet framgår att Högskoleverket ska "se till att utbildningen vid Skandinaviska Chiropraktor Skolan stämmer överens med de planer som stiftelsen har redovisat i sin ansökan om statligt stöd och som ligger till grund för legitimation och att de studerande vid skolan erhåller utbildningsbevis över genomgången utbildning". Ett likalydande beslut finns vad gäller Skandinaviska Naprapathögskolan AB. Enligt regeringsbeslut den 25 januari 2001 ska båda utbildningarna stå under fortsatt statlig tillsyn. Det är

Högskoleverket som svarar för den statliga tillsynen av de båda utbildningarna. Varken kiropraktorutbildningen eller naprapatutbildningen ingår i Högskoleverkets reguljära kvalitetsutvärderingar och tillsynen omfattar således inte någon kvalitetssäkring av utbildningens innehåll.

Tidigare uppdrag

I oktober 1997 uppdrog regeringen åt Högskoleverket att utreda möjligheten att inordna utbildningar till kiropraktor och naprapat i den statliga högskolan (U1997/363/UH). Högskoleverket skulle även utreda om de båda utbildningarna kunde sammanföras till en gemensam utbildning.

Högskoleverket lämnade sin rapport i mars 1998. I rapporten rekommenderar verket att utbildningarna sammanförs och att en högskoleexamen i humanbiologi, medicin/sjukdomslära och fysikaliska behandlingsmetoder ska bli ett villkor för att studenten ska få fortsätta utbilda sig till kiropraktor och naprapat. Vidare ska, enligt verkets förslag, de specifika utbildningarna i kiropraktik och naprapati även fortsättningsvis anordnas vid Stiftelsen Skandinaviska Kiropraktorhögskolan och Skandinaviska Naprapathögskolan AB.

I samband med beslutet om studiemedelsberättigande 2001 uppdrog regeringen åt Högskoleverket att i samverkan med Socialstyrelsen följa upp de aktuella utbildningarna och deras förhållande till utbildningsväsendet i övrigt samt till yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område.

I december 2004 överlämnade Högskoleverket sin rapport Stiftelsen Skandinaviska kiropraktorhögskolan och Naprapathögskolan AB (Högskoleverket 2004:32 R). Enligt rapporten uppfyller inte någon av utbildningarna de krav som ställs på högskoleutbildning. Kritiken gäller bl.a. avsaknad av forskningsanknytning, bristande förankring av utbildningarna i vetenskap och beprövad erfarenhet samt genomgående låg kvalitet på examensarbeten. För att rätta till bristerna rekommenderar Högskoleverkets bedömargrupp att utbildningarna införlivas i den statliga högskolan.

Internationella aspekter

Legitimerade kiropraktorer och naprapater omfattas av direktiv 2005/36/EG om erkännande av yrkeskvalifikationer. Direktivet ger personer som har erhållit sina yrkeskvalifikationer i en medlemsstat rätt att utöva yrket i en annan medlemsstat där yrket är reglerat. För att detta ska vara möjligt måste vissa krav vara uppfyllda, bl.a. kan den mottagande medlemsstaten i vissa situationer kräva kompensationsåtgärder.

Legitimerade kiropraktorer och naprapater omfattas även av en nordisk överenskommelse (SÖ 1994:2) om gemensam nordisk arbetsmarknad för viss hälso- och sjukvårdspersonal. Överenskommelsen innebär att

personer med legitimation inom hälso- och sjukvården automatiskt får sin legitimation godkänd och därmed kan utöva yrket i de övriga nordiska länderna där yrket är reglerat, utan krav på kompensationsåtgärder. Samtliga nordiska länder legitimerar kiropraktorer, men beträffande naprapater utfärdas legitimation endast i Sverige och Finland. Naprapatutbildning finns i Sverige och Finland, dock inte på högskolenivå.

ECCE ackrediterar kiropraktorutbildningar i Europa¹. Av de nordiska länderna är det endast Danmark som har en kiropraktorutbildning som är godkänd av ECCE. Utbildningen ges vid Syddansk Universitet i Odense. Utbildningen är femårig och leder till en examen i klinisk biomekanik. Legitimation erhålls efter ett års praktiktjänstgöring. Sverige är det enda av de nordiska länderna som legitimerar kiropraktorer med en utbildning som inte följer ECCE:s riktlinjer. Det finns inte någon motsvarighet till ECCE för naprapater.

Varken Norge, Finland eller Island anordnar kiropraktor- eller naprapatutbildning på högskolenivå. Frågan om en kiropraktorutbildning på högskolenivå är dock aktuell i Norge. För att få en legitimation som kiropraktor i de övriga nordiska länderna krävs en utbildning från någon av de ECCE-ackrediterade utbildningarna eller, till följd av den nordiska överenskommelsen, en svensk utbildning.

Detta har tillsammans med kritiken från Högskoleverket föranlett att de övriga nordiska länderna överväger att säga upp den nordiska överenskommelsen i de delar som gäller kiropraktorer.

Behovet av en översyn

Trots att såväl kiropraktor- som naprapatutbildningen är legitimationsgrundande och studiemedelsberättigande i Sverige finns i dag ingen instans som kvalitetssäkrar utbildningarnas innehåll. Högskoleverket bedömde 2004 att utbildningarna inte uppfyller kvalitetskraven för högskoleutbildning.

De övriga nordiska länderna som undertecknat den nordiska överenskommelsen är kritiska till att den svenska utbildningen ligger till grund för legitimation och överväger att säga upp överenskommelsen i de delar som rör kiropraktorer. Att det saknas en regelbunden kvalitetssäkring av utbildningarna är en otillfredsställande situation ur flera perspektiv, i synnerhet patienternas. Patienter som vänder sig till legitimerade kiropraktorer och naprapater ska kunna förutsätta att yrkesgrupperna har genomgått en kvalitetssäkrad utbildning.

¹ ECCE har sedan december 2007 kandidatstatus i ENQA (European Network for Quality Assurance)

Mot bakgrund av ovanstående är det angeläget att det görs en översyn av utbildningarna som kan ligga till grund för förslag på hur kvaliteten inom utbildningarna kan säkras.

Översynen

Utredaren ska göra en översyn av innehållet i och utformningen av de svenska kiropraktor- och naprapatutbildningarna för att se hur de motsvarar arbetsmarknadens behov samt hur de förhåller sig till motsvarande utbildningar i andra länder.

Utredaren ska utifrån denna översyn analysera för- och nackdelar med att utbildningarna införlivas i högskolan samt föreslå hur de som högskoleutbildningar bör utformas med avseende på omfattning, innehåll och nivåplacering samt vilken examen, generell examen eller yrkesexamen, utbildningarna bör leda till. En föreslagen högskoleutbildning ska hålla jämförbar kvalitet med motsvarande utbildningar i andra länder, exempelvis Danmark och Storbritannien.

Utredaren ska även

- analysera hur legitimationskraven för kiropraktorer och naprapater bör formuleras, om utbildningarna utformas som högskoleutbildningar,
- föreslå hur utbildningen till kiropraktor ska kvalitetssäkras om den inte ska utformas som högskoleutbildning,
- föreslå hur utbildningen till naprapat ska kvalitetssäkras, om den inte ska utformas som högskoleutbildning samt
- analysera vilka konsekvenser de föreslagna åtgärderna får för rörligheten på den internationella arbetsmarknaden.

Utredaren ska i sitt arbete samråda med berörda intressenter, utbildare och arbetsgivare samt ha kontakter med lärosäten. Utredaren ska även inhämta kunskaper och erfarenheter från motsvarande utbildningar och yrkesregleringar i andra länder. Utredaren ska redovisa förslagets ekonomiska konsekvenser i enlighet med vad som anges i 14 § kommittéförordningen (1998:1474) samt utarbeta förslag till de författningsändringar förslagen föranleder. Utredaren ska vidare utreda om förslagen får några konsekvenser för studiestödet.

Utredaren ska redovisa sina förslag till Regeringskansliet senast den 1 mars 2009.

Bilaga 2

REGERINGSKANSLIET

Promemoria

2008-10-15

Utbildningsdepartementet

*Utredningen om kiropraktor- och naprapatutbildningarna
f d generaldirektör Erland Ringborg*

Förutsättningar för kiropraktor- och naprapatutbildning inom högskolan

Problembild

Utvecklingen belyses av Socialstyrelsens senaste statistik om hälso- och sjukvårdspersonal. Enligt denna var år 2006 andelen kiropraktorer respektive naprapater sysselsatta inom hälso- och sjukvården i stort sett densamma som andelen sjukgymnaster.

Samtidigt lever kiropraktor- och naprapatutbildningarna till stor del egna liv vid sidan av det offentliga utbildningssystemet. I sitt beslut om rätt till studiemedel för studenterna vid Naprapathögskolan och Skandinaviska Kiropraktorhögskolan år 2000 uttalade regeringen att de berörda utbildningarna som legitimationsgrundande är att se som ett led i det allmännas utbildningsinsatser. Detta synsätt har dock inte fått vidare genomslag. Situationen för utbildningarna är i flera avseenden otillfredsställande:

1. Utbildningarna har ställts under Högskoleverkets tillsyn, men de omfattas inte av verkets granskningsarbete och därmed inte av någon kvalitetssäkring i offentlig regi.
2. Utbildningarna får inget statsstöd, utan de finansieras - i strid med de principer som gäller för högskolan - med avgifter från studenterna. Till detta kommer att Kiropraktorhögskolans studenter måste finansiera det femte studieåret utan studiemedel.

3. Utbildningarna ger inte behörighet till studier på avancerad nivå och forskarnivå. Detta innebär att en naturlig väg att utveckla utbildningarnas vetenskapliga bas saknas och att det är svårt för kiropraktorer och naprapater att arbeta sig in i forskarsamhället.
4. Den svenska kiropraktorutbildningens kvalitet ifrågasätts av företrädare för de kiropraktorer som är utbildade i andra länder liksom av myndigheter i övriga nordiska länder som har att tillämpa överenskommen om gemensam nordisk arbetsmarknad för bl. a kiropraktorer.

Grundläggande bedömning

Statsmakterna har enligt min uppfattning inga vägande skäl för att inte lägga samma grund för kiropraktor- och naprapatyrkena som för andra legitimationsyrken inom vårdområdet. Att kiropraktor- och naprapatutbildningarna principiellt hör hemma i högskolan har varit ett förtecken för de två utredningar som Högskoleverket gjort på uppdrag av regeringen (Högskoleverkets rapporter 1998:12R och 2004:32 R). På grundval av den senaste utredningen konstaterade verket att de befintliga kiropraktor- och naprapatutbildningarna inte uppfyllde kraven på högskolor med statligt huvudmannaskap. Den dominerande kritiken gällde bristande forskningsanknytning och förankring i vetenskaplig metodik. Mot denna bakgrund har Kiropraktorhögskolan och Naprapathögskolan på min begäran utarbetat rapporter om vilka åtgärder som vidtagits för att stärka respektive utbildnings högskolemässighet. Dessa rapporter – med utslutande av vissa bilagor – bifogas.

Av rapporterna framgår att båda skolorna de senaste åren gjort påtagliga framsteg när det gäller att stärka utbildningarnas kvalitet i ett högskoleperspektiv. Samtidigt finns en insikt om att nuvarande organisation och miljöer sätter klara gränser för möjligheterna att utveckla utbildningarnas högskolemässighet och för att tillgodose – det i dag i Sverige eftersatta – behovet av forskning med anknytning till kiropraktikers och naprapaters verksamhetsområden. Det finns därför på både Kiropraktorhögskolan och Naprapathögskolan en uttalad ambition att låta respektive utbildning inlemmas i det statliga högskoleväsendet.

Mot ett inordnande av utbildningarna i högskolan har jag kunnat identifiera två argument av värderingsmässig art:

1. Det finns inom de medicinska fakulteterna en viss skepsis till manipulativa behandlingsmetoder. Även en skeptiker borde dock kunna se fördelar i att "manipulationsutbildningarna" inlemmas i en ge-

menskap där deras vetenskapliga bas kan testas och utvecklas och där det finns en ordning för kvalitetssäkring av utbildningarna.

2. Det finns på sjukgymnasthåll en oro för konkurrens från kiropraktorer och naprapater. Det borde emellertid kunna ses som en fördel att utbildningar vilkas verksamhetsområden sammanfaller eller tangerar varandra inryms i en och samma organisation, där likheter och skillnader lättare kan konstateras och ventileras.

Samhällsintresset av att likställa kiropraktor- och naprapatutbildningarna med övriga utbildningar för vårddyrken måste under alla förhållanden väga tyngre än de antydda motargumenten. Jag anser det således angeläget att kiropraktor- och naprapatutbildning snarast möjligt etableras som reguljär högskoleutbildning. Flera skäl talar för att detta bör göras vid universitet med medicinsk fakultet (motsvarande):

Inordnandet av kiropraktor- och naprapatutbildningarna i högskolan måste givetvis göras med de förutsättningar som gäller för eller ställs upp av det ansvariga universitetet. Samtidigt måste respekt visas för de yrkestraditioner som är förenade med respektive utbildning, och de befintliga skolornas erfarenheter, kompetens och resurser måste så långt möjligt tas tillvara. Det är också – inte minst för befintliga studenter – viktigt att en smidig övergång till den nya ordningen säkras. Det kan visa sig ändamålsenligt att berört universitet i vart fall inledningsvis köper tjänster avseende praktiska inslag i utbildningen av nuvarande utbildningsanordnare.

En framtida ordning

Utbildningarna inom vårdområdet leder i dag fram till yrkesexamina. Jag ser det som naturligt att anknyta till denna princip och förordar således att en kiropraktorexamen och en naprapatexamen införs.

För legitimation krävs i dag för både kiropraktorer och naprapater minst fyra års utbildning samt ett års praktiktjänstgöring. I den femåriga utbildningen vid Kiropraktorhögskolan är praktik i erforderlig omfattning integrerad, medan de blivande naprapaterna fullgör ett års praktik efter avslutad fyraårig utbildning. Med utgångspunkt i dagens förhållanden kommer utbildningen för kiropraktorexamen därmed att omfatta 300 och utbildningen för naprapatexamen 240 högskolepoäng.

För det stora flertalet vårddyrken tillgodoses behovet av praktiktjänstgöring inom ramen för själva utbildningen. Den mera sammanhållna syn på teori och praktik som därmed möjliggörs bör enligt min mening främjas. Det bör därför övervägas att även för de blivande naprapaterna inordna

praktiktjänstgöringen i utbildningen, som i så fall, också den, kommer att omfatta 300 högskolepoäng.

Kiropaktorutbildningarna i olika länder varierar med avseende på uppläggning, undervisningstäthet och förhållandet mellan teori och praktik på ett sätt som gör jämförelser vanskliga. Jag har noterat den höjning av de teoretiska kvaliteterna som en sexårig utbildning medger – utbildningen i klinisk biomekanik vid Syddansk Universitet i Odense är här förebilden – men jag konstaterar samtidigt att fem år är den vanligast förekommande längden av utbildningen. Enligt min bedömning bör det för svensk del vara möjligt att i ett första steg uppnå den önskvärda kvalitetshöjningen inom ramen för en femårig utbildning. I ett senare skede bör möjligheterna att utveckla fördjupande påbyggnader prövas. Med de ambitioner att stärka kiropaktor- och naprapatutbildningarnas förankring i forskning och vetenskapligt arbetssätt som ligger bakom reformen är det naturligt att de föreslagna yrkesexamina redan från början hänförs till den avancerade nivån.

Kiropaktor- och naprapatutbildningarna kan även i fortsättningen organiseras skilda från varandra och således, om detta skulle visa sig praktiskt eller ekonomiskt fördelaktigt, etableras vid skilda universitet. Det är emellertid samtidigt naturligt att se på sambanden mellan de båda utbildningarna. I Högskoleverkets rapport 1998 föreslogs ett sammanförande av de för utbildningarna gemensamma inslagen av humanbiologi, medicin/sjukdomslära och fysikalisk behandling till ett gemensamt inledande program. Om de båda utbildningarna etableras vid samma universitet, ser jag det som naturligt att denna modell prövas. Jag vill betona att ett sådant program – vid sidan av det gemensamma – redan från början kan innehålla kurser med inriktning mot ettdera av de två yrkesområdena.

Vid en reform som inordnar två nya utbildnings- och yrkeskategorier i högskolan finns det skäl att ta till vara möjligheterna till samordning och integration också mellan de berörda utbildningarna och andra utbildningar för vårdyrken. Den för olika utbildningsprogram inom vårdområdet gemensamma inledande terminen vid Hälsouniversitetet i Linköping är exempel på en ordning i vilken kiropaktor- och naprapatutbildning naturligt kan inordnas.

Ett mera radikalt grepp har tagits i Odense, där kiropaktorutbildningen under de tre första åren, fram till Bachelorexamen, är samordnad med läkarutbildningen i fråga om medicinska, naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga grunder ("biomedicinsporet", fyra sjättedelar) samt forskningsmetodik ("akademikersporet", en sjättedel) och bara till en sjättedel ("professionssporet") inriktad på det framtida yrket. Kanske kan inlemmandet av kiropaktorutbildningen i högskolan stimulera en utveckling av studieorganisationen i denna riktning också för svensk del.

Vad gäller dimensionering av de kommande högskoleutbildningarna bör planeringen kunna utgå från dagens tal, även om det ska beaktas att sökandetrycket på den svenska kiropraktorutbildningen kan öka om den blir mer attraktiv i förhållande till utbildningen i andra länder. Kiropraktorhögskolan antar f n 40 studenter per år, vilket innebär 200 helårsstudenter, och Naprapathögskolan 75, vart fjärde år dock 150, vilket innebär 375 helårsstudenter. Utifrån det ersättningsbelopp som f n tillämpas för utbildningar inom vårdområdet – ca 95 000 kronor per helårsstudent – kan med dessa studentantal kostnaderna beräknas för kiropraktorutbildningen till 19 och för naprapatutbildningen till 34 miljoner kronor. Till detta kommer studiestödskostnader, dock av begränsad omfattning, eftersom studenterna i befintliga utbildningar har studiemedel, inklusive merkostnadslån för att täcka studieavgifterna.

Det mest näraliggande sättet att finansiera reformen är att ta i anspråk medel som anvisats för utbildningsplatser som inte kunnat utnyttjas. Som den ideala lösningen ser jag att ett universitet som behöver bredda sitt studentunderlag för att säkra resurser samtidigt vill medverka i akademiseringen av kiropraktor- och naprapatutbildningarna. Förutsättningarna för detta vid respektive universitet måste klarläggas, innan andra finansieringsalternativ övervägs.

Det fortsatta arbetet

På grundval av yttrandena över denna promemoria avser jag att göra en bedömning av var de bästa förutsättningarna för att etablera kiropraktor- respektive naprapatutbildning föreligger och ta upp diskussioner med det eller de universitet som då identifierats. Min ambition är att på den grunden kunna presentera förslag till uppdrag från regeringen till respektive universitet att i samarbete med berörd nuvarande utbildningsordnare utveckla planer för kiropraktor- respektive naprapatutbildning att underställas Högskoleverket. I samband härmed bör de ekonomiska förutsättningarna för reformen kunna preciseras och en tentativ tidsplan presenteras. Jag ämnar också utarbeta förslag till bestämmelser för kiropraktor- respektive naprapatexamen att ingå i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100).

